

Laura Berg

MINÄPYSTYVYYS JA HENKILÖKOHTAISEN TALOUDEN HALLINTA

Minäpystyvyyden yhteys säästämiseen ja
taloudellisten tavoitteiden asettamiseen

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Toukokuu 2021

TIIVISTELMÄ

Laura Berg: Minäpystyvyys ja henkilökohtaisen talouden hallinta: minäpystyvyyden yhteys säästämisasteeseen ja taloudellisten tavoitteiden asettamiseen
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma
Toukokuu 2021

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää minäpystyvyyden yhteyttä suomalaisten henkilökohtaisen talouden hallintaan erityisesti tulevaisuuteen varautumisen näkökulmasta. Minäpystyvyys tarkoittaa yksilön arviota omista kyvyistään suoriutua erilaisista tehtävistä. Tutkimuskysymykseni ovat, millainen yhteys minäpystyvyydellä on säästämisasteeseen sekä taloudellisten tavoitteiden asettamiseen ja niihin pyrkimiseen. Lisäksi tarkastelen, onko edellä mainituissa havaittavissa sukupuolten välisiä eroja. Tutkimukseni tuo esiin psykologisia ja asenteellisia piirteitä talouden hallintaan. Tuloksia voitaisiin hyödyntää esimerkiksi toimenpiteissä, joilla pyritään parantamaan kotitalouksien talouden hallintaa, sillä tasapainoinen talous edistää hyvinvointia niin yksilön kuin yhteiskunnan tasolla.

Käytän tutkimuksessani Suomalaisten taloudellinen tietämys 2014 -aineistoa. Aineiston perusjoukkoon kuuluvat yli 18-vuotiaat mannersuomalaiset. Otos on poimittu monivaiheisena ositettuna satunnaisotantana ja tutkimukseen osallistui 1477 vastaajaa. Tämän tutkimuksen selitettävänä muuttujina ovat säästämisaste eli kuinka paljon vastaaja säästää nettotuloistaan kuukausittain, ja se, asettaako vastaaja itselleen taloudellisia tavoitteita, joihin hän pyrkii. Selittävinä muuttujina ovat minäpystyvyys ja sukupuoli. Tutkimusmenetelmänä käytän muuttujien ristiintaulukointia ja ristiintaulukointien elaboraatiota sukupuoli-muuttujalla.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että kaikkien vastaajien kesken minäpystyvyydellä on yhteys sekä säästämisasteeseen että taloudellisten tavoitteiden asettamiseen ja niihin pyrkimiseen. Tuloksista voi tulkita, että mitä vahvempi minäpystyvyys on, sitä suuremman osuuden tuloistaan säästää ja sen varmemmin asettaa itselleen taloudellisia tavoitteita. Sukupuolten välillä edellä mainituissa löytyy eroavaisuuksia. Naisten kohdalla tulokset poikkeavat aiemmasta tutkimuksesta, sillä minäpystyvyyden yhteyttä säästämisasteeseen ei voida havaita ja minäpystyvyyden yhteys taloudellisten tavoitteiden asettamiseen on heikoinlainen. Miehillä taas tulokset ovat tilastollisesti erittäin merkitseviä ja täten yleistettävissä perusjoukkoon.

Koska tutkimuksesta voidaan havaita tiettyjä yhteyksiä, minäpystyvyyteen ja talouden hallintaan kytkeytyvää tutkimusta on tärkeää tehdä myös jatkossa. Olisi perusteltua pohtia muun muassa sitä, voiko kyseinen ilmiö aiheuttaa yhteiskunnallisia eroja tai eriarvoisuutta, ja mitkä olisivat mahdollisesti niiden seuraukset. Aihetta voisi myös lähestyä tarkastelemalla sitä, mitkä tekijät vaikuttavat taloudellisen minäpystyvyyden kokemusten muotoutumiseen ja kuinka minäpystyvyyttä voidaan vahvistaa.

Avainsanat: minäpystyvyys, talouden hallinta, säästämisaste, taloudelliset tavoitteet, sukupuoli

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Minäpystyvyys henkilökohtaisen talouden hallinnassa	3
2.1	Taloudellinen toimintaympäristö.....	3
2.2	Henkilökohtaisen talouden hallinta.....	4
2.3	Minäpystyvyys	6
2.4	Minäpystyvyys talouden hallinnan kontekstissa.....	7
3	Tutkimusasetelma	9
3.1	Tutkimuskysymys	9
3.2	Tutkimusaineisto	10
3.3	Tutkimusmenetelmä	11
3.4	Eettiset kysymykset.....	11
3.5	Muuttujat.....	12
3.5.1	Selitettävät muuttujat	13
3.5.2	Selittävät muuttujat	14
4	Tulokset.....	17
4.1	Minäpystyvyys ja säästämisaste	17
4.2	Minäpystyvyys ja taloudellisten tavoitteiden asettaminen	18
4.3	Ristiintaulukointien elaboraatio	20
4.3.1	Minäpystyvyys ja säästämisaste sukupuolen mukaan	20
4.3.2	Minäpystyvyys ja taloudellisten tavoitteiden asettaminen sukupuolen mukaan	22
5	Yhteenveto ja pohdinta	25
	Lähteet.....	28

Taulukkoluetelo

Taulukko 1. Säästämisaste.....	13
Taulukko 2. Taloudellisten tavoitteiden asettaminen ja niihin pyrkiminen.....	14
Taulukko 3. Minäpystyvyys.....	15
Taulukko 4. Minäpystyvyys, uudelleenluokiteltu.....	16
Taulukko 5. Sukupuoli.....	16
Taulukko 6. Minäpystyvyyden yhteys säästämisasteeseen.....	17
Taulukko 7. Minäpystyvyyden yhteys taloudellisten tavoitteiden asettamiseen ja niihin pyrkimiseen.....	19
Taulukko 8. Minäpystyvyyden yhteys säästämisasteeseen sukupuolen mukaan.....	21
Taulukko 9. Minäpystyvyyden yhteys taloudellisten tavoitteiden asettamiseen ja niihin pyrkimiseen sukupuolen mukaan.....	23

1 Johdanto

Yhteiskuntamme kehittyä ja monimutkaistuu jatkuvasti. Yksilöiltä edellytetään markkinoilla tapahtuvien muutosten seuraamista ja ymmärtämistä. Muutokset taloudellisessa toimintaympäristössä edellyttävät yksilöltä taloudellista osaamista niin tiedollisesti kuin taidollisesti. Kuluttajilla on yhä suurempi vastuu taloudellisten asioiden hoitamisesta ja oman osaamisen päivittämisestä. Yksilöltä edellytetään myös sellaisiin riskeihin varautumista, jotka ovat aiemmin nähty hyvinvointivaltion tehtäväksi. (Peura-Kapanen & Rajas 2009, 2.) Voisikin sanoa, että taloudellisesta osaamisesta on tullut keskeinen kansalaistaito, jota tarvitsemme oman talouden raha-asioiden hoitamiseen ja markkinoilla toimimiseen.

Tiedollisen ja taidollisen osaamisen rinnalla minäpystyvyydellä on huomattava vaikutus ihmisen toimintaan. Psykologi Albert Banduran teorian mukaan yksilön toimintaan ja suoriutumiseen vaikuttaa todellista osaamistaitoa enemmän yksilön oma käsitys siitä, miten hän pystyy selviytymään annetusta tehtävästä. Tällaista uskoa omiin kykyihin hän kutsuu minäpystyvyydeksi. (Bandura 1977, 193–194.) Kyseistä teoriaa voidaan soveltaa myös henkilökohtaisen talouden hallinnan kontekstissa. Kun yksilö uskoo omiin kykyihinsä suoriutua tietystä omaa taloutta koskevasta tehtävästä, tulokset ovat todennäköisesti parempia kuin minäpystyvyyden tunteen ollessa alhainen.

Aiempien tutkimusten perusteella henkilökohtaisen talouden hallintaa on tutkittu muun muassa taloudellisen lukutaidon kautta. Talousosaamista on usein käsitelty teemoittain, kuten vakuuttamisen, eläkkeelle varautumisen tai velkaantumisen näkökulmista. Näiden lisäksi tutkimusta on tehty esimerkiksi talousopetuksen merkityksistä sekä talousosaamisen vaikutuksista hyvinvoinnin eri osa-alueisiin. (Rajas, Kalmi, Ranta & Ruuskanen 2020.) Minäpystyvyyden ja talouden hallinnan yhteyksistä löytyy kuitenkin vain vähäisesti tutkimustietoa, ja nekin ovat lähinnä kansainvälisistä tutkimuksista.

Tutkin kandidaatintutkielmassani minäpystyvyyden yhteyttä suomalaisten henkilökohtaisen talouden hallintaan Suomalaisten taloudellinen tietämys 2014 -aineiston avulla. Tutkimukseni painottuu talouden hallinnassa tulevaisuuden suunnitteluun ja oman talouden hallintaan pidemmällä aikavälillä. Tämän takia tarkastelen erityisesti minäpystyvyyden yhteyttä säästämisasteeseen sekä taloudellisten tavoitteiden asettamiseen ja niihin pyrkimiseen. Lisäksi tarkastelen, onko edellä mainituissa eroja sukupuolten välillä.

Tutkimukseni tarkoituksena on nostaa esiin psykologisia ja asenteellisia piirteitä talouden hallintaan liittyen.

Tutkimustehtävä on tärkeä, koska jos minäpystyvyydellä on yhteys henkilökohtaisen talouden hallintaan, tulee sen merkitys ottaa huomioon esimerkiksi sellaisissa kehittämistoimissa, joiden tavoitteena on parantaa yksilöiden ja kotitalouksien talouden hallintaa. Tasapainoiseen talouteen pyrkiminen on tärkeää niin yksilön kuin yhteiskunnan tasolla. Se voi muun muassa vähentää taloudellisen stressin kokemuksia ja siten kohentaa yksilön taloudellista hyvinvointia (Brüggen, Hogreve, Holmlund, Kabadayi & Löfgren 2017, 229). En myöskään näe estettä sille, etteikö talouden hallinnan avulla voitaisi vähentää yhteiskunnallista eriarvoisuutta ja taloudellista epätasa-arvoa. Muutokset henkilökohtaisessa taloudessa eivät näy pelkästään tässä hetkessä, vaan sen vaikutukset ovat kauaskantoisia.

Ensimmäisenä esittelen tutkimukseni teoreettisen viitekehyksen. Seuraavaksi siirryn tutkimusasetelmaan, jossa esittelen tutkimuskysymykseni, hyödyntämäni aineiston, tutkimusmenetelmän, eettiset kysymykset ja käyttämäni muuttujat. Viimeisenä kokoon yhteen keskeisimmät tulokset ja johtopäätökset.

2 Minäpystyvyys henkilökohtaisen talouden hallinnassa

Keskeisiä käsitteitä tutkielmassani ovat henkilökohtaisen talouden hallinta ja minäpystyvyys. Aluksi kartoitan kuluttajien taloudellista toimintaympäristöä ja määrittelen henkilökohtaisen talouden hallintaa. Tämän jälkeen esittelen Banduran minäpystyvyyskäsitteen. Lopuksi tarkastelen minäpystyvyyttä taloudellisen osaamisen kontekstissa aiemman tutkimuksen perusteella.

2.1 Taloudellinen toimintaympäristö

Talouden hallinta on läsnä jokapäiväisessä elämässä, sillä teemme jatkuvasti taloudellisia päätöksiä esimerkiksi työuraan ja hankintoihin liittyen. Talouden hallintaan liittyy myös paljon vastuuta ja haasteita. Eliniän ennusteen kohotessa yksilöiltä odotetaan pitkäjänteisyyttä ja tulevaisuuteen varautumista. Monet yhteiskunnan toimijat kehottavat esimerkiksi säästämään eläkettä varten heti työuran alussa, mutta usein pitkäjänteisten suunnitelmien tekeminen tulevaisuutta varten tuntuvat vielä siinä vaiheessa liian kaukaiselta. (Peura-Kapanen & Lehtinen 2011, 1–14.)

On selvää, että yhteiskuntamme kehittyä ja monimutkaistuu jatkuvasti. Yksilöiltä edellytetään markkinoilla tapahtuvien muutosten seuraamista ja ymmärtämistä. Muutokset taloudellisessa toimintaympäristössä edellyttävät yksilöltä taloudellista osaamista niin tiedollisesti kuin taidollisesti. Kuluttajilla on yhä suurempi vastuu taloudellisten asioiden hoitamisesta ja oman osaamisen päivittämisestä. Yksilöltä edellytetään myös sellaisiin riskeihin varautumista, jotka ovat aiemmin nähty hyvinvointivaltion tehtäväksi. (Peura-Kapanen & Raijas 2009, 2.)

Henkilökohtaisen talouden hallintaa voi horjuttaa erilaiset haasteet ja ongelmat. Esimerkiksi kotitalouksien talous- ja velkaongelmat ovat nousseet keskeisiksi yhteiskunnallisiksi ongelmiksi kuluvalle vuosikymmenelle (Peura-Kapanen & Lehtinen 2011, 1). Teknologiakeskeinen elämäntyyli on tuonut palvelut ja tuotteet yhä helpommin saatavaksi, ja esimerkiksi erilaiset kulutusluotot ja pikavipit ovat saaneet jalansijaa kuluttajien arjessa. Helpon saatavuuden lisäksi velkaongelmien syntymiseen vaikuttaa yllättävät elämänmuutokset, kuten työttömyys tai sairastuminen. On kuitenkin tutkittu, että

velkaantumisessa kyse on yhä selvemmin yli varojen elämisestä, huolimattomuudesta ja siitä, ettei oman talouden hoitamiseen ole tarvittavia kykyjä. (Peura-Kapanen & Raijas 2009, 1–10.) Näiden velkaantumista koskevien tutkimusten perusteella voisi siis tiivistää, että taloudellista osaamista ja henkilökohtaisen talouden hallintaa vahvistamalla yksilöt ja kotitalouden voivat säästyä isommiltakin taloudellisilta ongelmilta.

Henkilökohtaisesta taloudesta huolehtiminen on tärkeää, sillä tasapainoinen talous edistää taloudellista hyvinvointia. Taloudelliselle hyvinvoinnille ei ole yhtä selkeää määritelmää, mutta usein ne sisältävät idean turvallisuuden tunteesta ja sitä, että pärjää arjessa ja osaa varautua yllättäviin tilanteisiin. (Brüggen ym. 2017, 229.) Taloudellinen hyvinvointi ei pelkästään edistä yksilön hyvinvointia tässä hetkessä, vaan myös tulevaisuudessa. Kun oma talous on hallinnassa, se vähentää yksilön stressiä sekä auttaa pärjäämään mahdollisissa talouden heilahteluissa.

2.2 Henkilökohtaisen talouden hallinta

Taloudellisesta osaamisesta on tullut keskeinen kansalaistaito, jota tarvitsemme oman talouden raha-asioiden hoitamiseen ja markkinoilla toimimiseen. Taloudellista osaamista kuvataan monenlaisin termein, eikä sen käsite ole vakiintunut. Arkipuheessa taloudellisella osaamisella tarkoitetaan useimmiten tulojen ja menojen yhteensovittamista sekä taloudellisista velvoitteista huolehtimista. Taloudelliseen osaamiseen sisältyy päivittäiset raha-asiat, säästäminen ja sijoittaminen sekä lainanotto. Säästäminen luo turvallisuuden tunnetta ja tunnetta oman talouden hallinnasta. Säästäminen vaatii oman talouden hallintaa pidemmällä aikavälillä, mutta sen avulla voi varautua yllättäviin tilanteisiin ja tuleviin hankintoihin. (Peura-Kapanen & Raijas 2009, 2–3.) Tällaisia menoja voivat olla esimerkiksi auton korjaaminen, oman asunnon ostaminen tai eläkkeelle varautuminen.

Henkilökohtaisen talouden hallintaa on tutkittu muun muassa taloudellisen lukutaidon kautta. Lisäksi talousosaamista on usein käsitelty teemoittain, kuten vakuuttamisen, eläkkeelle varautumisen tai velkaantumisen näkökulmista. Näiden lisäksi tutkimusta on tehty esimerkiksi talousopetuksen merkityksistä sekä talousosaamisen vaikutuksista hyvinvoinnin eri osa-alueisiin. (Raijas ym. 2020.)

Osuuspankin (2019) tekemän tutkimuksen mukaan suomalaiset ovat suurimmalta osin kiinnostuneita omista raha-asioistaan, mutta asenteet eivät välttämättä toteudu

käytännössä: esimerkiksi suomalaisten säästämisaste on vielä suhteellisen alhainen, vaikka kiinnostusta säästämiseen löytyy. Osuuspankin tekemästä tutkimuksesta selviää, että suomalaiset säästävät lähinnä pahan päivän varalle ja lomamatkoihin. Kiinnostuneimpia säästämisestä ovat miehet ja korkeatuloiset, kun taas suunnitelmallisimpia rahankäytössään ovat vanhemmat ikäluokat. Yli puolet suomalaisista säästää vähintään lähes joka kuukausi, mutta neljä kymmenestä ei ole varautunut yllättäviin menoihin laisinkaan.

Atkinson (2006) jakaa kuluttajien taloudellisen osaamisen neljään osa-alueeseen, jotka ovat päivittäistalouden hallinta, tulevaisuuden suunnittelu, finanssituotteiden valinta ja talousasioiden seuraaminen. Päivittäistalouden hallinta sisältää päivittäiset raha-asiat ja lyhyen tähtäimen talouden suunnittelun. Näitä ovat esimerkiksi tulojen ja menojen seuraaminen sekä budjetointi. Tulevaisuuden suunnittelu taas tarkoittaa oman talouden hallintaa pidemmällä aikavälillä. Isommat hankinnat, kuten lomamatkaan tai omaan asuntoon säästäminen sekä eläkeikään varautuminen vaativat oman talouden suunnittelua pitkäjänteisesti. Itselle sopivien finanssituotteiden valintaan taas vaikuttaa kyseisten tuotteiden tuntemisen ja niiden vertailun sekä riskien ymmärtämisen. Finanssituotteita ovat muun muassa vakuutukset, luotot ja säästötuotteet. Talousasioiden seuraaminen tarkoittaa sitä, että pysyy ajan tasalla talouteen liittyvistä asioista ja osaa tarvittaessa hakea tietoa eri lähteistä.

Tässä tutkimuksessa hyödynnän Atkinsonin määritelmää taloudellisesta osaamisesta ja tutkin henkilökohtaisen talouden hallintaa erityisesti tulevaisuuden suunnittelun näkökulmasta. Tarkoitukseni on tarkastella yksilöiden omaan talouteen kytkeytyviä tekoja ja asenteita, jotka ohjaavat taloudellista toimintaa pidemmällä aikavälillä. Olen karkeistanut talouden hallinnan tarkoittamaan säännöllistä säästämistä sekä taloudellisten tavoitteiden asettamista ja niihin pyrkimistä. Tutkielmassani pyrin vastaamaan kysymykseen siitä, miten minäpystyvyys vaikuttaa talouden hallintaan säästämisen ja taloudellisten tavoitteiden asettamisen osalta. Seuraavaksi avaan minäpystyvyyden käsitettä ja kerron, miten minäpystyvyys vaikuttaa ihmisen toimintaan niin yleisellä tasolla kuin oman talouden hallinnassa.

2.3 Minäpystyvyys

Minäpystyvyys (self-efficacy) on osa amerikkalais-kanadalaisen psykologin Albert Banduran sosiokognitiivista teoriaa, jota usein hyödynnetään yksilön oppimismotivaatiota ja suoriutumista koskevalla tutkimuskentällä. Sosiokognitiivisen teorian pääajatuksena on se, että yksilön toiminta määräytyy henkilökohtaisten tekijöiden, käyttäytymisen ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa. (Bandura 2002, 13.) Yksi teorian keskeisistä käsitteistä on minäpystyvyys. Minäpystyvyydellä tarkoitetaan yksilön käsityksiä ja uskomuksia omista kyvyistään suoriutua erilaisista tehtävistä tietyssä tilanteessa. Minäpystyvyys on muuttuva käsitys, mikä tarkoittaa sitä, että se on aina sidoksissa tiettyyn tilanteeseen ja tehtävään. Minäpystyvyys ei niinkään kuvaa yksilön tosiasiallista osaamistasoa, vaan se kuvaa sitä, millaiseksi yksilö arvioi omat kykynsä saavuttaa tietyn lopputuleman vallitsevissa olosuhteissa. (Bandura 1977.)

Vaikka on selvää, että erilaisista tehtävistä suoriutuminen edellyttää monenlaista tietoa ja taitoa, Banduran mukaan yksilön toimintaan ja suoriutumiseen vaikuttaa yksilön tosiasiallista osaamistasoa enemmän tämän oma käsitys siitä, pystyykö hän suoriutumaan annetusta tehtävästä. Minäpystyvyys vaikuttaa siihen, millaisia tavoitteita yksilö asettaa itselleen ja kuinka paljon töitä hän tekee näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Vahvan minäpystyvyyden omaava henkilö suuntaa toimintaansa kohti päämääriään ja ponnistelee sitkeämmin niiden saavuttamiseksi, kun taas yksilö, joka uskoo tehtävän olevan hänelle liian vaikea, todennäköisesti välttelee siihen tarttumista. (Bandura 1977, 193–194.) Heikko minäpystyvyys on siis osaltaan selittämässä sitä, mikseivät ihmiset usein käyttäydy heille suotuisimmalla tavalla, vaikka he tietäisivät kuinka heidän tulisi toimia. Onkin tutkittu, että minäpystyvyys muodostaa puuttuvan linkin tiedon ja toiminnan välille (Lapp 2010, 1).

Minäpystyvyys vaikuttaa siis siihen, miten ihminen toimii, mitä hän tuntee ja miten hän motivoi itseään. Se määrittää myös, miten yksilö suhtautuu vastoinkäymisiin ja kuinka paljon hän panostaa suoritukseensa. On huomattava, että minäpystyvyys on muuttuva käsitys, sillä se ei pelkästään ole sidottuna tiettyyn aikaan ja tehtävään, vaan se myös kehittyy aiempien kokemusten perusteella. Käsitukset omasta minäpystyvyydestä kehittyvät elämän aikana aiempien kokemusten, mallioppimisen, saadun palautteen sekä koettujen tunteiden kautta (Bandura 1977, 195). Esimerkiksi onnistumiset ja kehu vahvistavat minäpystyvyyttä, kun taas epäonnistumiset ja negatiiviset tunteet saattavat aiheuttaa säröjä minäpystyvyyden tunteeseen.

Minäpystyvyyttä on aiemmin tutkittu erityisesti akateemisesta näkökulmasta esimerkiksi tarkastelemalla pystyvyyssuhteita koulun oppiaineissa (Multon, Brown & Lent 1991). Minäpystyvyyttä on tutkittu muissakin eri yhteyksissä, kuten uravalintoihin ja riskikäyttäytymiseen liittyvissä tutkimuksissa (Bandura 1995). Kansainvälisissä tutkimuksissa (Farrell, Fry & Risse 2016; Shim, Barber, Card, Xaio & Serido 2009; Lapp 2010; Bucher-Koenen, Alessie, Lusardi & van Rooij 2016) kyseistä teoriaa on sovellettu jonkin verran henkilökohtaisen talouden hallinnan kontekstissa, johon myös oma tutkimukseni kytkeytyy. Tutkimuksessani määrittelen minäpystyvyyden yhden aineistossa esiintyvän muuttujan mukaan, joka mittaa yksilön arviota omista kyvyistään tehdä hyviä taloudellisia päätöksiä omassa taloudessaan. Minäpystyvyyden idea on siis valmiiksi kytketty koskemaan henkilökohtaisen talouden hallintaa ja siihen liittyviä tekijöitä.

2.4 Minäpystyvyys talouden hallinnan kontekstissa

Vaikka on yleisesti ymmärretty, että taloudellinen lukutaito antaa tarvittavat tiedot, joita tarvitaan tasapainoisen talouden ylläpitoon, on olemassa myös muita tekijöitä, joilla on tärkeä rooli talouden hallinnassa. Henkilökohtaisen talouden onnistuneeseen hallintaan liittyy esimerkiksi psykologisia ja asenteellisia piirteitä: yksilöllä on oltava motivaatio etsiä taloudellista tietoa, kyky hallita tunteita, jotka voivat vaikuttaa hänen päätöksentekoonsa, sekä varmuus omasta päätöksenteosta ja valmiuksistaan talouden hallintaan liittyen. (Farrell ym. 2016, 86.)

Pelkästään taloudellinen lukutaito eli tiedollinen osaaminen ei takaa hyvää talouden hallintaa, vaan minäpystyvyyden rooli talouden hallinnassa on yhtä keskeinen (Shim ym. 2009). Myös Lapp (2010) on havainnut tutkimuksessaan samansuuntaisia tuloksia ja kuvaa minäpystyvyyttä tiedon ja toiminnan välisenä puuttuvana linkkinä. Vaikka tiedollinen ja taidollinen osaaminen on tietyllä tavalla kaiken toiminnan edellytyksenä, ei minäpystyvyyden vaikuttavuutta voi täysin sivuuttaa. Voisikin sanoa, että vahva minäpystyvyys johtaa todennäköisesti yksilöä kohti suurempia saavutuksia ja suotuisampaa taloudellista tilannetta.

Lisäksi on huomattu, että talouden hallintaan liittyvän minäpystyvyyden kokemuksissa on eroja naisten ja miesten välillä. Joidenkin tutkimusten mukaan miehet ovat joskus liiankin varmoja omista kyvyistään, kun taas naiset saattavat usein aliarvioida osaamistaan, mikä taas vaikuttaa omaa taloutta koskevaan käyttäytymiseen ja päätöksentekoon. Naisten

itsevarmuuden ja minäpystyvyyden puutteen lisäksi tutkimuksista on havaittu, että naisten mielenkiinto talousasioihin on paikoittain vähäisempää kuin miesten. (Bucher-Koenen ym. 2016, 2.) Näin ollen voisi olettaa, että minäpystyvyyden vahvuudessa voi esiintyä suuriakin eroja sukupuolten välillä, mutta siitä huolimatta sillä on yhtä suuri merkitys niin naisten kuin miesten talouden hallintaan.

Kuten aiemmin toin ilmi, käsitykset omasta minäpystyvyydestä vaihtelevat ja ne kehittyvät aiempien kokemusten kautta. Tällöin voisi arvella, että esimerkiksi sosioekonomisella asemalla voisi olla yhteys minäpystyvyyden kehittymiseen. Ajatusta tukee se, että jo kouluikäisten keskuudessa alemman sosioekonomisen aseman oppilaille on huomattu alhaisempaa minäpystyvyyttä kuin ylemmän sosioekonomisen aseman lapsilla (Meilstrup, Holstein, Nielsen, Due & Koushede 2019, 83). Tutkimuksesta selviää sosioekonomisen aseman yhteys minäpystyvyyteen, mutta siitä ei kuitenkaan pysty kertomaan, kuinka minäpystyvyys vaikuttaa talouden hallintaan. Samansuuntaisia tuloksia talouden hallintaan liittyen on löytänyt Wuepper ja Lybbert (2017, 23), joiden mukaan köyhyys heikentää minäpystyvyyden kokemuksia, kun taas vahva minäpystyvyys vähentää köyhyyttä.

Sen lisäksi, että taloudellisella minäpystyvyydellä voi olla yhteiskunnallisesti merkittävä rooli taloudelliseen tasa-arvoon liittyen, on sen vaikutuksia tutkittu myös yksilötasolla. Minäpystyvyydellä on muun muassa löydetty vahva yhteys taloudelliseen hyvinvointiin (Vosloo, Fouché & Barnard 2014). Minäpystyvyyden ja taloudellisen hyvinvoinnin puolesta puhuu myös tutkimus, jonka mukaan minäpystyvyydellä, taloudellisella stressillä ja taloudellisen avun hakemisella on yhteys. Kun taloudellinen stressi kasvaa, vahvan minäpystyvyyden omaavat henkilöt hakevat herkemmin taloudellista apua, mikä taas kohentaa heidän taloudellista hyvinvointiaan. (Lim, Heckman, Letkiewicz & Montalto 2014.)

Tutkielmassani pyrin selvittämään minäpystyvyyden yhteyttä henkilökohtaiseen talouteen nimenomaan tulevaisuuden suunnittelun näkökulmasta. Ymmärrys siitä, että vahva minäpystyvyys voi ohjata yksilöä kohti suurempia tavoitteita ja suotuisampaa taloudellista tilannetta, ohjasi tutkimuskysymykseni rajaamaan säästämisastetta sekä taloudellisten tavoitteiden asettamista ja niihin pyrkimistä. Aiemman tutkimuksen perusteella sukupuolten väliset erot taloudellisessa minäpystyvyydessä olivat huomattavia ja siksi päädyin valitsemaan myös sukupuolen osaksi tutkimustani.

3 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa esittelen tarkemmin tutkimuskysymykseni ja tutkimukseni tavoitteet. Lisäksi perehdyn tarkemmin hyödyntämään aineistoon, tutkimusmenetelmään, eettisiin kysymyksiin ja valitsemini muuttujiin.

3.1 Tutkimuskysymys

Tutkielmani päätavoitteena on tarkastella minäpystyvyyden yhteyttä suomalaisten henkilökohtaisen talouden hallintaan. Henkilökohtaisen talouden hallintaa lähestyn erityisesti tulevaisuuteen varautumisen kautta. Oman talouden hallintaa ja suunnittelua pidemmällä aikavälillä tarkastelen kahden muuttujan avulla, joista ensimmäinen kartoittaa vastaajien kuukausittaista säästöastetta ja toinen vastaajien tulevaisuuteen suuntautuvien taloudellisten tavoitteiden asettamista ja niihin pyrkimistä. Minäpystyvyys tarkoittaa tutkimuksessani yksilön arvioita kyvyistään tehdä hyviä taloudellisia päätöksiä omassa taloudessaan – mitä vahvempi usko omaan kykyihin, sitä vahvempi minäpystyvyys.

Tutkimuskysymykseni muodostuvat seuraavanlaisesti:

1. Millainen yhteys minäpystyvyydellä on säästämisasteeseen?
2. Millainen yhteys minäpystyvyydellä on taloudellisten tavoitteiden asettamiseen ja niihin pyrkimiseen?
3. Onko edellä mainituissa eroja sukupuolten välillä?

Ensimmäinen hypoteesini on, että minäpystyvyydellä on yhteys säästämisasteeseen. Mitä vahvempi yksilön minäpystyvyys on, sitä suurempi on tämän kuukausittainen säästämisaste. Toinen hypoteesini on, että minäpystyvyydellä on yhteys taloudellisten tavoitteiden asettamiseen, jolloin vahva minäpystyvyys ennustaa taloudellisten tavoitteiden asettamista ja niihin pyrkimistä. Kolmannen hypoteesin mukaan sekä naisten että miesten kokemalla minäpystyvyydellä on yhteys niin säästämisasteeseen kuin taloudellisten tavoitteiden asettamiseen ja niihin pyrkimiseen.

3.2 Tutkimusaineisto

Käytän tutkielmassani Tietoarkiston aineistoa Suomalaisten taloudellinen tietämys 2014. Aineisto on kerätty 5.2.2014 – 9.4.2014 ja sen perusjoukkona ovat yli 18-vuotiaat mannersuomalaiset. Keruumenetelmänä käytettiin tietokoneavusteisia kasvokkaisia haastatteluita (CAPI tai CAMI) strukturoitua lomaketta käyttäen. Otos poimittiin monivaiheisena ositettuna satunnaisotantana. Tutkimukseen osallistui yhteensä 1477 vastaajaa. Analyysissä on käytetty aineiston mukana ollutta painokerrointa, jonka avulla on korjattu aineiston edustavuutta asuinpaikan, sosioekonomisen aseman ja iän mukaan niin, että otos vastaa väestöä keskimäärin. (Kalmi & Ruuskanen 2019, 1-4.)

Tutkimuksessa kartoitettiin varsin laajasti suomalaisten taloustietämystä erilaisten teemojen kautta. Teemoja olivat päivittäinen taloudenhallinta, talouden suunnittelu, finanssituotteet, yleiset raha-asioihin liittyvät asenteet, säästämiskäyttäytyminen, vakuutukset, varautuminen eläköitymiseen, yrittäjäkysymykset, finanssietämys, ylivelkaantuminen, asioiden riitautus sekä kyvyt, tyytyväisyys ja luottamus. Kyselyn sosiodemografisina taustamuuttujina ovat sukupuoli, kieli, ikä, siviilisääty, ruokakunnan koko, lasten määrä, työtilanne, vastaajan oma ja kotitalouden tuloluokka, koulutus, asumismuoto, asukkaat, kaupungin tyyppi, kuntaryhmä, maakunta ja suuralueet. (Kalmi & Ruuskanen 2019, 2.)

Kysymykset pohjautuvat OECD:n kehittämään kyselyyn (OECD financial literacy questionnaire and methodological guidance developed by the International Network on Financial Education (INFE)). Aineiston on kerännyt TNS Gallup ja tutkimuksen on rahoittanut Suomen Akatemia (269130), OP-Pohjola ryhmän tutkimussäätiö, Liikesivistysrahasto, Vaasan Aktiasäätiö ja Pörssisäätiö. (Kalmi & Ruuskanen 2019, 2.)

Valitsin tutkimukseeni kyseisen valmiiksi kerätyn ja anonymisoidun aineiston ajankäytöllisistä syistä, mutta myös sen takia, että sen avulla pystyn vastaamaan tutkimuskysymykseeni. Aineistosta löytyi valmiina minäpystyvyyttä kuvaava muuttuja, joka oli kohdennettu koskemaan nimenomaan yksilön uskomuksia omista kyvyistään talouden hallintaan liittyen. Valmis aineisto mahdollistaa myös kvantitatiivisen tutkimuksen edellyttämän laajan otoksen, jota tuskin olisin itse pystynyt keräämään. Lisäksi aineistosta löytyy valmis painokerroin, jota hyödyntämällä tuloksia voi analysoida siten, että ne ovat yleistettävissä perusjoukkoon. On myös huomattavaa, että aineistoa on hyödynnetty muutamissa julkaisuissa, mutta sen sisältämää tietoa minäpystyvyydestä ei ole aiemmin analysoitu.

3.3 Tutkimusmenetelmä

Käytän aineiston käsittelyyn ja analysoimiseen SPSS-ohjelmaa (Statistical Package for the Social Sciences). Valitsin tutkielmaani tutkimuskysymyksiäni ja aiheen rajauksen kannalta aineistosta merkityksellisimmät muuttujat. Muuttujien uudelleenluokittelun jälkeen tarkastelen minäpystyvyyden yhteyttä talouden hallintaan tulevaisuuden suunnittelun näkökulmasta. Tutkimusmenetelmänä käytän ristiintaulukointia, sillä sen avulla voidaan tarkastella kahden muuttujan välistä yhteyttä. Ristiintaulukoinneille käytän χ^2 -testiä selvittääkseni, ovatko tulokset tilastollisesti merkitseviä ja siten yleistettävissä perusjoukkoon. Lisäksi teen ristiintaulukointien elaboraation sukupuoli-muuttujalla eli tarkastelen sitä, onko minäpystyvyyden kokemuksissa eroja naisten ja miesten välillä. (Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja 2021.)

On olennaista nostaa esille, että kvantitatiivisen tutkimuksen ei niinkään ole tarkoitus selittää asioiden syitä vaan kartoittaa olemassa oleva tilannetta (Heikkilä 2014). Vaikka ristiintaulukoinnilla voidaan yrittää selvittää muuttujien riippuvuutta toisistaan, niistä ei kuitenkaan voi suoraan päätellä syy-seuraus -suhdetta (Vilkkä 2007, 120). Tutkimukseni tarkoituksena onkin keskittyä kuvailemaan ilmiötä numeerisen tiedon avulla ja sen jälkeen tarkastella numeerisia havaintoja teorian ja aiemman tutkimuksen valossa.

3.4 Eettiset kysymykset

Hyvän tutkimusetiikan mukaisesti aineistosta ei voi tunnistaa yksittäisiä havaintoyksiköitä, mikä pätee myös valitsemaani valmiiksi anonymisoituun aineistoon. Aineistoa ladatakseni olen hyväksynyt sen käyttöoikeudet vain kandidaatintyöhöni enkä saa luovuttaa sitä muiden käyttöön. Aineistoon ja sen tekijöihin viitataan asianmukaisella tavalla. Lisäksi huolehdin riittävästä tietoturvallisuudesta sekä aineiston säilyttämisessä että sen hävittämisessä. (Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto 2020.)

Tutkimusaineisto on varsin laaja, joten siitä löytyi varsin useita henkilökohtaista taloutta koskevia muuttujia. Olen kuitenkin perustellusti rajannut tutkimukseni ja valinnut aineistosta sopivat muuttujat teoreettisen viitekehyksen puitteissa. Koen, että valitsemani tutkimusaineisto ja -menetelmä tarjoaa mahdollisuuden etsiä vastauksia esittämiini tutkimuskysymyksiin. Ymmärrän kuitenkin sen, että pystyn tekemään kvantitatiivisella tutkimuksella johtopäätöksiä vain rajatusti. En pysty tutkimuksellani tuottamaan objektiivista

tietoa, mutta valitsemani aineiston ja tutkimusmenetelmien avulla on kuitenkin mahdollista havaita suuntaviivoja tarkastelemastani yhteiskunnallisesta ilmiöstä.

3.5 Muuttujat

Seuraavaksi esittelen tutkimuksessani käyttämät muuttujat. Tutkimuskysymykseen vastaamiseksi henkilökohtaisen talouden hallintaa kuvaa kaksi selitettävää muuttujaa, jotka ovat säästämisaste sekä tulevaisuuteen suuntautuvien taloudellisten tavoitteiden asettaminen. Selittäviä muuttujia ovat minäpystyvyys ja sukupuoli. Tässä luvussa muuttujat on esitelty niiden alkuperäisten jakaumien mukaan painottamattomina.

Hyödynnän Atkinsonin määritelmää taloudellisesta osaamisesta ja tutkin henkilökohtaisen talouden hallintaa erityisesti tulevaisuuden suunnittelun näkökulmasta. Tarkoitukseni on tarkastella yksilöiden omaan talouteen kytkeytyviä tekoja ja asenteita, jotka ohjaavat taloudellista toimintaa pidemmällä aikavälillä. Sen vuoksi olen karkeistanut talouden hallinnan tarkoittamaan säännöllistä säästämistä sekä taloudellisten tavoitteiden asettamista ja niihin pyrkimistä. Päädyin rajaukseen siksi, ettei tutkimuksestani tulisi liian laava, mutta myös sen takia, koska nämä tulevaisuuden suunnitteluun liittyvät muuttujat erottautuivat aineistosta eikä niiden yhteyttä minäpystyvyyteen ole tutkittu tämän aineiston perusteella. Suhteellisen vapaat kädet talouden hallinnan määrittelemiseen tutkimuksessani antaa se, että talouden hallinnan määritelmä ei ole vakiintunut ja sitä on määritelty eri tavoin.

Selittäviä muuttujia ovat minäpystyvyys ja sukupuoli. Tutkielmassani pyrin siis vastaamaan kysymykseen siitä, miten minäpystyvyys vaikuttaa talouden hallintaan säästämisen ja taloudellisten tavoitteiden asettamisen osalta. Minäpystyvyydelle löytyi aineistosta valmiina sitä kuvaava muuttuja, joka oli kohdennettu koskemaan taloudelliseen osaamiseen liittyviä kykyjä, jolloin sen käyttäminen tutkimuksessani on hyvinkin perusteltua. Lisäksi valitsin sukupuolen ristiintaulukoiden elaboraatiota varten, sillä aiempien tutkimusten perusteella on havaittu eroja minäpystyvyyden kokemuksissa naisten ja miesten välillä (Bucher-Koenen ym. 2016, 2).

3.5.1 Selitettävät muuttujat

Henkilökohtaisen talouden hallintaa on lähestytty tarkastelemalla tulevaisuuteen varautumista, toisin sanoen tutkimuksen keskiössä on oman talouden suunnittelu ja hallinta pidemmällä aikavälillä. Tutkielmassani tulevaisuuteen varautumista on mitattu kahdella muuttujalla. Ensimmäinen muuttuja kuvaa säästämisastetta ja toinen taloudellisten tavoitteiden asettamista ja niihin pyrkimistä.

Säästämisaste kertoo, kuinka suuren prosentiosuuden vastaaja laittaa nettotuloistaan säästöön kuukausittain. Alkuperäisessä muuttujassa vastausluokat olivat 1 = ei mitään, 2 = 0–5 %, 3 = 5–10 %, 4 = 10–20 %, 5 = 20–30 %, 6 = 30–40 %, 7 = 40–50 %, 8 = 50–60 % ja 9 = Yli 60 %. Lisäksi muuttuja oli voinut saada arvoja 10 = en tiedä/ei osaa sanoa ja 11 = ei vastausta.

Tilastollista merkitsevyyttä mittaava Pearsonin χ^2 -testi edellyttää, että havaintojen määrät soluissa eivät ole liian pieniä (Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja 2021). Alkuperäisessä muuttujassa on yksitoista luokkaa, mutta luokittelin muuttujan uudelleen viiteen luokkaan ristiintaulukointia varten, jotta vastausluokat ovat tarpeeksi suuria ja tilastollinen testi onnistuu (taulukko 1). Koodasin arvot neljä ja viisi arvoksi 4 = 10–30 % ja arvot kuudesta yhdeksään arvoksi 5 = Yli 30 %. Lisäksi poistin arvot 10 = en tiedä/ei osaa sanoa ja 11 = ei vastausta.

TAULUKKO 1. Säästämisaste

Kuinka suuren osan nettotuloistasi eli tulosta, joka jää jäljelle verojen ja sosiaalimaksujen jälkeen säästät kuukausittain?		
	N	%
Ei mitään	383	27
0–5 %	260	18
5–10 %	314	22
10–30 %	318	22
Yli 30 %	150	10

Suurin osa vastaajista säästää säännöllisesti (72 %). Yleisimmin vastaajat (27 %) kuitenkin kertoivat, etteivät he säästä kuukausittaisista nettituloistaan ollenkaan. Vastaajista 18 prosenttia kertoi säästävänsä 0–5 prosenttia. Hieman suurempi osa vastaajista (22 %)

ilmoitti säästävänsä 5–10 prosenttia. Saman verran vastaajista säästää 10–30 prosenttia nettotuloistaan. Vain joka kymmenes vastaaja kertoi säästävänsä enemmän kuin 30 prosenttia tuloistaan.

TAULUKKO 2. *Taloudellisten tavoitteiden asettaminen*

Asetat tulevaisuuteen suuntautuvia taloudellisia tavoitteita ja pyrit saavuttamaan ne		
	N	%
Täysin tosi	489	33
Jossain määrin tosi	576	39
Ei tosi eikä epätosi	172	12
Jossain määrin epätosi	141	10
Täysin epätosi	85	6

Toinen talouden suunnittelua mittaava muuttuja kertoo vastaajien taloudellisten tavoitteiden asettamisesta ja niihin pyrkimisestä (taulukko 2). Muuttujasta on poistettu vastaukset ”ei osaa sanoa”. Vastaajista suurin osa (72 %) kertoi väittämän olevan kohdallaan täysin tosi tai jossain määrin tosi. Tyypillisin vastaus väittämään oli ”jossain määrin tosi” (39 %), mutta lähes saman verran (33 %) vastasi väittämän olevan kohdallaan täysin tosi. Vastaajista 12 prosenttia ei pitänyt väittämää totena eikä epätotena ja joka kymmenes vastasi väitteen olevan jossain määrin epätosi. Vain 6 prosenttia vastaajista piti väittämää omalla kohdallaan täysin epätotena.

3.5.2 Selittävät muuttujat

Selittävinä muuttujina ovat vastaajien minäpystyvyys ja sukupuoli. Minäpystyvyyttä kuvaa kyselyn muuttuja, jossa vastaajaa pyydettiin arvioimaan omaa kykyään tehdä omaa talouttaan koskevia hyviä taloudellisia päätöksiä (taulukko 3). Vastaajia pyydettiin arvioimaan skaalalla yhdestä viiteen, jossa 1 = täysin riittämätön ja 5 = täysin riittävä ja muut lukuarvot kuvaavat näiden ääripäiden väliin jääviä käsityksiä. Helpottaakseni analyysin kirjoittamista ja tulosten esittämistä, lisäsin selitteet arvoille kaksi, kolme ja neljä, jolloin 2 = jossain määrin riittämätön, 3 = ei riittämätön eikä riittävä ja 4 = jossain määrin riittämätön. Selitteiden lisääminen jälkikäteen ei ole tutkimuksen kannalta optimaalisin vaihtoehto, sillä

vastaajat ovat hyvinkin saattaneet ymmärtää väliin jääneet arvot eri tavoin, mutta päädyin kuitenkin kyseiseen ratkaisuun tulosten esittämisen selkeyttämiseksi. Lisäämäni arvojen selitteet mukailevat yleisesti viisiportaisessa Likert-asteikossa käytettyjä selitteitä, joita on myös käytetty muissa kyselyssä esiintyvien muuttujien vastausvaihtoehdoissa.

TAULUKKO 3. Minäpystyvyys

Miten arvioit omaa kykyäsi tehdä omaa talouttanne koskevia hyviä taloudellisia päätöksiä?		
	N	%
Täysin riittämätön	19	1
Jossain määrin riittämätön	54	4
Ei riittämätön eikä riittävä	272	19
Jossain määrin riittävä	523	36
Täysin riittävä	596	41

Valtaosa vastaajista koki taloudellisen minäpystyvyytensä vahvaksi, sillä yleisimmin vastaajat arvioivat kykynsä tehdä hyviä taloudellisia päätöksiä täysin riittäväksi (41 %) tai jossain määrin riittäväksi (36 %). Noin viidesosa ei uskonut osaamisensa olevan riittämätöntä eikä riittävä. Vain joka kahdeskymmenes piti taitojansa täysin tai jossain määrin riittämättömänä.

Päädyin tekemään minäpystyvyydelle myös uudelleenluokittelun ristiintaulukointien elaboraatiota varten (taulukko 4). Tähän ratkaisuun päädyin sen takia, että ristiintaulukoiden soluissa olisi edelleen tarpeeksi havaintoja, kun ristiintaulukoita tarkastellaan sukupuolen mukaan. Minäpystyvyys saa tällöin viiden sijaan vain kaksi arvoa, sillä uudelleenluokitellussa muuttujassa yhdistin arvot yksi, kaksi ja kolme arvoksi 1 = riittämätön sekä arvot neljä ja viisi arvoksi 2 = riittävä. Käytän analyysissäni myös ilmaisuja vahva ja heikko minäpystyvyys, jotka mukailevat kyseistä uudelleenluokittelua. Omia kykyjä riittämättömiksi omaa taloutta koskevissa päätöksissä kuvailee lähes neljäsosa vastaajista, kun taas kykyjään riittäväksi arvioineita on 76 prosenttia vastaajista.

TAULUKKO 4. Minäpystyvyys, uudelleenluokiteltu

Miten arvioit omaa kykyäsi tehdä omaa talouttanne koskevia hyviä taloudellisia päätöksiä?		
	N	%
Riittämätön	345	24
Riittävä	1119	76

Minäpystyvyyden lisäksi valitsin tutkimukseeni toiseksi selittäväksi muuttujaksi sukupuolen, jolla teen ristiintaulukoinnin elaboraation. Kyselyn sukupuolijakauma on melko tasainen, vaikkakin kyselyyn vastanneita naisia on enemmän kuin miehiä. Kyselyyn vastanneista naisia on 788 ja miehiä 689. Otoksen jakauma ei täysin vastaa perusjoukon ikäjakaumaa, jolloin painomuuttujan käyttö ristiintaulukoinneissa ja analyyseissä on perusteltua.

TAULUKKO 5. Sukupuoli

Sukupuoli		
	N	%
Nainen	788	53
Mies	689	47

4 Tulokset

Ensimmäisenä esittelen minäpystyvyyden ja säästämisasteen ristiintaulukoinnin tulokset. Tämän jälkeen esittelen minäpystyvyyden ja taloudellisia tavoitteita mittaavan muuttujan ristiintaulukoinnin tulokset. Esitän taulukoissa vain prosenttiosuudet, sillä ne havainnollistavat vastausten jakautumista paremmin kuin absoluuttiset määrät. Ristiintaulukoinneissa on käytetty aineiston mukana ollutta painokerrointa, jonka avulla on korjattu aineiston edustavuutta asuinpaikan, sosioekonomisen aseman ja iän mukaan niin, että otos vastaa väestöä keskimäärin.

4.1 Minäpystyvyys ja säästämisaste

Taulukossa 6 tarkastelen minäpystyvyyden ja säästämisasteen välistä yhteyttä ristiintaulukoinnilla, jossa selittävänä muuttujana on minäpystyvyys eli vastaajan arvio omista kyvyistään tehdä omassa taloudessaan hyviä taloudellisia päätöksiä ja selitettävänä muuttujana on säästämisaste eli nettotuloista säästöön jäävä määrä kuukausittain. Minäpystyvyyden ja säästämisasteen yhteys on tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p=.000$), joten tulokset ovat yleistettävissä perusjoukkoon.

TAULUKKO 6. *Minäpystyvyyden yhteys säästämisasteeseen (%), $N=1477$ ($p=.000$)*

		Arvio omista kyvyistä tehdä hyviä taloudellisia päätöksiä					
		Täysin riittämätön	Riittämätön	Ei riittämätön eikä riittävä	Riittävä	Täysin riittävä	Yhteensä
Kuinka suuren määrän nettotuloista säästää kuukausittain (%)	Ei mitään	35	50	27	21	22	24
	0–5	15	29	20	21	16	19
	5–10	40	12	20	22	25	23
	10–30	5	8	28	26	24	25
	Yli 30	5	2	6	10	14	10
	Yhteensä N		100 20	100 52	100 294	100 483	100 579

Suurin osa vastaajista (77 %) saa nettotuloistaan rahaa säästöön joka kuukausi. Yleisin säästöaste kaikkien vastaajien kesken on 10–30 prosenttia nettotuloista (25 %), joskin 5–10 prosenttia säästävien (23 %), 0–5 prosenttia säästävien (19 %) ja ei yhtään säästävien (24 %) vastaajien määrät ovat lähes yhtä suuret. Vain joka kymmenes vastaaja säästää yli 30 prosenttia tuloistaan. Säännöllinen säästäminen näyttäisi olevan suhteellisen yleistä koko väestöä tarkastellessa. Lisäksi voisi päätellä, että minäpystyvyydellä on selkeä yhteys kuukausittain säästöön jäävään rahamäärään.

Säästämättömyys oli huomattavasti yleisempää sellaisten vastaajien joukossa, jotka arvioivat kykynsä tehdä hyviä taloudellisia päätöksiä riittämättömiksi tai täysin riittämättömiksi. Mielenkiintoista oli kuitenkin se, että riittämättömäksi kykynsä arvioineet (50 %) eivät tavallisimmin saaneet yhtään rahaa säästöön, kun taas täysin riittämättömäksi kykynsä arvioineiden (40 %) kesken säästämättömyyttä hieman yleisempää oli säästää jopa 5–10 prosenttia tuloistaan. Kyseinen tulos voisi johtua esimerkiksi siitä, että minäpystyvyyttä voi olla vaikea arvioida. Lisäksi tulee muistaa, että minäpystyvyys on yksilön oma arvio ja arvioinnissa on todennäköisesti yksilökohtaisia eroja, jolloin arviot eroavat toisistaan ja niiden vertaileminen toisiinsa ei ole suoraviivaista. Vain harvat näistä kahdesta edellä mainitusta alhaista minäpystyvyyttä edustavasta ryhmästä säästää yli 30 prosenttia tuloistaan.

Näyttäisi siltä, että vahva minäpystyvyys ei pelkästään selitä säännöllistä säästämistä, vaan myös suurempaa kuukausittaista säästöastetta. Yli 30 prosenttia nettotuloistaan säästäviä löytyi suhteessa eniten talouden hallintaan liittyviä kykyjään riittäväksi tai täysin riittäväksi arvioineiden joukosta. Riittäväksi omia kykyjään arvioineet säästivät useimmiten 10–30 prosenttia nettotuloistaan. Yllättävää oli, että täysin riittäväksi ja täysin riittämättömäksi kykynsä arvioineet säästivät yleisimmin saman prosenttiosuuden, eli 5–10 prosenttia, tuloistaan. Tuloksista voisi tiivistää, että vahvemman minäpystyvyyden omaavat henkilöt eroavat alhaisen minäpystyvyyden ryhmistä kuitenkin siten, että he eivät pelkästään säästä todennäköisemmin, vaan lisäksi heidän säästöasteensa on suurempi.

4.2 Minäpystyvyys ja taloudellisten tavoitteiden asettaminen

Seuraavaksi selvitän minäpystyvyyden yhteyttä taloudellisten tavoitteiden asettamiseen. Tämä tapahtuu ristiintaulukoimalla minäpystyvyyden eli vastaajan arvion omista kyvyistään tehdä taloudessaan hyviä taloudellisia päätöksiä sekä väittämän taloudellisten tavoitteiden

asettamisesta ja niihin pyrkimisestä (taulukko 7). Minäpystyvyyden ja taloudellisten tavoitteiden asettamisen sekä niihin pyrkimisen yhteys on tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p=.000$), jolloin tulokset ovat yleistettävissä perusjoukkoon.

TAULUKKO 7. *Minäpystyvyyden yhteys taloudellisten tavoitteiden asettamiseen ja niihin pyrkimiseen (%), $N=1477$ ($p=.000$)*

		Arvio omista kyvyistä tehdä hyviä taloudellisia päätöksiä					
		Täysin riittämätön	Riittämätön	Ei riittämätön eikä riittävä	Riittävä	Täysin riittävä	Yhteensä
Asettaa taloudellisia tavoitteita ja pyrkii niihin	Täysin tosi	29	7	26	34	41	34
	Jossain määrin tosi	29	42	44	44	37	41
	Ei tosi eikä epätosi	0	13	15	11	10	11
	Jossain määrin epätosi	35	22	10	8	7	9
	Täysin epätosi	6	16	6	4	5	5
	Yhteensä N	100 17	100 55	100 291	100 490	100 597	100 1450

Taloudellisten tavoitteiden asettaminen ja niihin pyrkiminen näyttää olevan yhtä yleistä kuin kuukausittainen säästäminen, sillä myös tähän kysymykseen vastanneista noin kolme neljäsosaa asettaa itselleen taloudellisia tavoitteita ja pyrkii niihin. Yleisimmin vastaajat pitivät väitettä omalla kohdallaan jossain määrin totena (41 %). Vain noin yksi kahdestakymmenestä piti väitettä täysin epätotena eikä täten aseta itselleen laisinkaan taloudellisia tavoitteita. Vaikka taloudellisten tavoitteiden asettaminen on suhteellisen tavanomaista kaikkien vastaajien kesken, edelleen voidaan huomata, että minäpystyvyyden kokemukset osaltaan ohjaavat taloudellisten tavoitteiden asettamisen ja niihin pyrkimisen eriytymistä vastaajien keskuudessa. Näin ollen voisi sanoa, että vahva minäpystyvyys ennustaa taloudellisten tavoitteiden asettamista ja niihin pyrkimistä. Tulos on linjassa aiemman tutkimuksen (Farrell ym. 2016; Shim ym. 2009) sekä minäpystyvyysteorian kanssa. Minäpystyvyysteorialla viitataan siihen havaintoon, että yksilö, jolla on vahva minäpystyvyys, asettaa itselleen tavoitteita ja suuntaa toimintaansa kohti päämääriään.

Ääripäihin lukeutuvien vastaajien asenteet taloudellisten tavoitteiden asettamisesta ja niihin pyrkimisestä erosivat selkeästi toisistaan. Täysin riittäväksi talouden hallintaan liittyviä kykyjään arvioineet vastasivat yleisimmin (41 %) väittämän olevan kohdallaan täysin tosi, kun taas täysin riittämättömäksi kykynsä arvioineiden joukossa yleisin vastaus (35 %) oli jossain määrin epätosi.

Lisäksi on huomattavaa, että jälleen täysin riittämättömäksi sekä riittämättömäksi omat talouden hallintaan liittyvät kykynsä arvioineiden vastauksissa esiintyi ristiriitoja. Täysin riittämättömäksi kykynsä arvioineista jopa 29 prosenttia piti väitettä täysin totena, kun riittämättömäksi kykynsä arvioineiden joukossa luku oli vain 7 prosenttia. Eroa voisi selittää jälleen minäpystyvyyden arvioinnin vaikeus. Toisaalta ilmiötä voisi selittää myös se, että riittämättömäksi omat kykynsä arvioineet ovat kriittisempiä itseään kohtaan kuin täysin riittämättömäksi kykynsä arvioineet, jolloin he eivät välttämättä koe asettavansa yhtä vahvasti taloudellisia tavoitteita.

4.3 Ristiintaulukointien elaboraatio

Tein ristiintaulukointien elaboraation sukupuoli-muuttujalla, sillä halusin selvittää sukupuolen merkitystä saamiini tuloksiin. Sukupuolen merkitystä on mielekästä tutkia, sillä aiemman tutkimuksen perusteella on huomattu, että talouden hallintaan liittyvässä minäpystyvyyden kokemuksessa on eroavaisuuksia naisten ja miesten välillä (Bucher-Koenen ym. 2016, 2).

4.3.1 Minäpystyvyys ja säästämisaste sukupuolen mukaan

Taulukossa 8 tarkastellaan ristiintaulukoinnin avulla sitä, miten löytynyt yhteys minäpystyvyyden ja säästämisasteen välillä muuttuu, kun sitä tarkastellaan naisten ja miesten välillä. Kuten aiemmin kävi ilmi (taulukko 6), minäpystyvyydellä vaikuttaisi olevan yhteys säästämisasteeseen. Seuraavaksi tarkastelen, miten näkemys minäpystyvyydestä muuttuu, kun asiaa tarkastellaan sukupuolten välillä. Tätä varten luokittelin minäpystyvyyden uudelleen kaksiluokkaiseksi, jossa minäpystyvyys eli uskomukset omista kyvyistä taloudellisissa asioissa koetaan joko riittäväksi tai riittämättömäksi. Naisten

kohdalla ristiintaulukoinnin elaboraation tulokset eivät ole tilastollisesti merkitseviä ($p=.312$), kun taas miesten kohdalla tulokset ovat tilastollisesti erittäin merkitseviä ($p=.000$).

TAULUKKO 8. *Minäpystyvyyden yhteys säästämisasteeseen sukupuolen mukaan (%), N=1477*

		Arvio omista kyvyistä tehdä hyviä taloudellisia päätöksiä					
		Nainen, $p=.312$			Mies, $p=.000$		
		Riittämätön	Riittävä	Yhteensä	Riittämätön	Riittävä	Yhteensä
Kuinka suuren määrän nettotuloista säästää kuukausittain (%)	Ei mitään	29	23	25	32	19	22
	0–5	23	22	22	18	15	16
	5–10	21	24	23	19	23	22
	10–30	21	21	21	28	29	28
	Yli 30	7	10	9	3	14	11
	Yhteensä N	100 195	100 513	100 708	100 169	100 550	100 719

Kuukausittainen säästäminen oli lähes yhtä yleistä niin naisten kuin miesten joukossa. Miehistä kuitenkin hieman suurempi osuus (78 %) säästää säännöllisesti tuloistaan kuin naisista (75 %). Naisten joukossa säästämättömyys oli kaikista tavanomaisinta (25 %), kun taas miehet yleisimmin säästivät jopa 10–30 prosenttia tuloistaan (28 %). Miehillä oli selkeämmin yleisempää säästää isompia määriä kuussa kuin naisilla. Naisilla säästöön jäävän rahamäärän osuus tuloista vaihteli melko tasaisesti 0–5, 5–10 ja 10–30 prosentin välillä, niiden ollessa lähes yhtä yleistä kuin säästämättömyys. Kuitenkin korkeimman säästöasteen eli yli 30 prosenttia kuussa säästävien osuus naisten keskuudessa (9 %) oli lähes yhtä suuri kuin miehillä (11 %).

Yllättävää oli, että naisilla minäpystyvyyden yhteys säästöasteeseen ei ollut tässä tutkimuksessa tilastollisesti merkitsevä, eivätkä tulokset täten ole yleistettävissä perusjoukkoon. Tämä tarkoittaa, että näiden tulosten nojalla ei voida sanoa, että minäpystyvyydellä olisi merkitystä naisten säästöasteeseen. Toisin sanoen säästöasteen suuruuteen ei vaikuttanut se, arvioivatko naiset omat talouden hallinnan taitonsa riittäviksi

vai riittämättömiksi. Tulos ei ole linjassa aiemman tutkimuksen kanssa, sillä esimerkiksi erään australialaisen tutkimuksen mukaan minäpystyvyys vaikuttaa sekä naisten säästämiseen että tulevaisuusorientoituneeseen ja vastuulliseen talouskäyttäytymiseen (Farrell ym. 2016, 95).

Toisin kuin naisilla, miehillä minäpystyvyyden kokemuksella oli vahva, tilastollisesti erittäin merkitsevä yhteys säästämiseen, jolloin vahvempi minäpystyvyys ennusti suurempaa säästöastetta. Näin ollen tulokset ovat linjassa aiemman tutkimuksen kanssa (Farrell ym. 2016; Shim ym. 2009). Miehistä lähes kolmasosa (32 %) kykynsä riittämättömäksi arvioineista ei säästänyt laisinkaan, kun taas riittäväksi kykynsä arvioineiden keskuudessa ei ollenkaan säästävien osuus oli huomattavasti vähemmän, vain 19 prosenttia. Huomattavaa oli myös, että kykynsä riittäviksi arvioineista eli minäpystyvyyden vahvaksi kokeneista miehistä yli 30 prosenttia tuloistaan säästäneitä oli jopa 14 prosenttia, heikoksi minäpystyvyyden kokeneiden keskuudessa lukeman ollessa vain 3 prosenttia.

4.3.2 Minäpystyvyys ja taloudellisten tavoitteiden asettaminen sukupuolen mukaan

Selvitin myös sukupuolen merkitystä minäpystyvyyden ja taloudellisten tavoitteiden asettamisen sekä niihin pyrkimisen välillä. Kuten taulukosta 7 selvisi, minäpystyvyydellä vaikuttaisi olevan yhteys taloudellisten tavoitteiden asettamiseen ja niihin pyrkimiseen. Seuraavaksi tarkastelen, miten näkemys minäpystyvyydestä muuttuu, kun asiaa tarkastellaan sukupuolten välillä (taulukko 9). Myös tässä ristiintaulukoinnin elaboraatiossa käytin kaksiluokkaiseksi luokiteltua minäpystyvyyttä. Naisten kohdalla tulokset ovat melkein tilastollisesti merkitseviä ($p=.034$), kun taas miesten kohdalla tulokset ovat jälleen tilastollisesti erittäin merkitseviä ($p=.000$).

TAULUKKO 9. Minäpystyvyyden yhteys taloudellisten tavoitteiden asettamiseen ja niihin pyrkimiseen sukupuolen mukaan (%), N=1477

		Arvio omista kyvyistä tehdä hyviä taloudellisia päätöksiä					
		Nainen, p=.034			Mies, p=.000		
		Riittämätön	Riittävä	Yhteensä	Riittämätön	Riittävä	Yhteensä
Asettaa taloudellisia tavoitteita ja pyrkii niihin	Täysin tosi	26	34	32	19	41	36
	Jossain määrin tosi	40	43	43	45	37	39
	Ei tosi eikä epätosi	13	10	11	16	11	12
	Jossain määrin epätosi	13	8	10	13	7	8
	Täysin epätosi	8	4	5	7	5	6
	Yhteensä N	100 198	100 523	100 721	100 167	100 563	100 730

Yleisesti ottaen erot naisten ja miesten asenteiden välillä taloudellisten tavoitteiden asettamisessa ja niihin pyrkimisessä eivät olleet kovinkaan suuria. Naisista ja miehistä kummastakin kolme neljäsosaa koki väitteen joko täysin totena tai jossain määrin totena, jolloin taloudellisten tavoitteiden asettaminen ja niihin pyrkiminen pitää paikkansa valtaosan kohdalla. Naisista suurin osa (43 %) vastasi väitteen olevan kohdallaan jossain määrin tosi, sama vastaus oli myös miesten kohdalla yleisin (39 %). Niin naisista kuin miehistä vain noin joka kahdeskymmenes piti väittämää täysin epätotena.

Naisten osalta tässäkin tapauksessa tulokset eivät ole kovinkaan vahvasti linjassa aiemman tutkimuksen kanssa. Aiemmassa tutkimuksessa on huomattu, että talouden hallintaan liittyvän minäpystyvyyden kokemuksissa on eroja naisten ja miesten välillä. Joidenkin tutkimusten mukaan miehet ovat joskus liiankin varmoja omista kyvyistään, kun taas naiset usein saattavat aliarvioida osaamistaan, mikä taas vaikuttaa talouden hallintaan liittyviin päätöksiin. Naisten itsevarmuuden puutteen lisäksi tutkimuksista on havaittu, että naisten mielenkiinto talousasioihin on vähäisempää kuin miesten. (Bucher-Koenen ym. 2016, 2.) Vaikka aiemman tutkimuksen perusteella naisten kohdalla minäpystyvyydellä on suuri merkitys oman talouden hallintaan ja mielenkiintoon talousasioita kohtaan, tutkimukseni mukaan naisilla minäpystyvyyden yhteys taloudellisten tavoitteiden

asettamiseen ei ole niin selkeä, sillä tulokset ovat vain tilastollisesti melkein merkitseviä. Minäpystyvyys ohjaa siis heikonlaisesti sitä, asettavatko naiset itselleen taloudellisia tavoitteita ja pyrkivätkö he niitä kohti.

Miesten kohdalla tulokset olivat jälleen tilastollisesti erittäin merkitseviä eli ne ovat yleistettävissä perusjoukkoon. Lisäksi saamani tulokset tukevat minäpystyvyysteoriaa sekä aiempaa tutkimusta. Miesten vastauksista pystyy selkeästi päättämään, että he, joilla on vahva minäpystyvyys, todennäköisesti asettavat selkeämmin itselleen taloudellisia tavoitteita, joihin he myös pyrkivät. Esiin pistävää oli se, että miehistä minäpystyvyytensä riittäväksi arvioineista suurin osa (41 %) piti väitettä kohdallaan täysin totena eli asetti taloudellisia tavoitteita ja pyrki niihin, toisin kun heikon minäpystyvyyden omaavista miehistä vain 19 prosenttia piti väitettä täysin totena.

5 Yhteenveto ja pohdinta

Tässä tutkimuksessa päätavoitteena oli selvittää minäpystyvyyden yhteyttä henkilökohtaisen talouden hallintaan Suomalaisten taloudellinen tietämys 2014 -aineiston avulla. Tutkimustehtävä on tärkeä, sillä nyky-yhteiskunnassa taloudellisesta osaamisesta on tullut ikään kuin kansalaistaito, jota tarvitsemme jokapäiväisessä elämässämme. Tutkimuksen tarkoituksena oli nostaa esiin psykologisia ja asenteellisia piirteitä talouden hallintaan minäpystyvyyden käsitteen kautta.

Henkilökohtaisen talouden hallintaa tarkasteltiin tulevaisuusorientoituneesta näkökulmasta, jolloin selitettäviksi muuttujiksi valikoitui kuukausittainen säästämisaste sekä tulevaisuuteen asettuvien taloudellisten tavoitteiden asettaminen ja niihin pyrkiminen. Selittävinä muuttujina oli minäpystyvyys ja sukupuoli. Yleispäätelmänä tutkimuksestani voidaan sanoa, että kaikkia vastaajia tarkastellessa minäpystyvyyden ja talouden hallinnan väliltä löytyy yhteys, kuten myös aiemmissa tutkimuksissa on todettu (Farrell ym. 2016; Shim ym. 2009; Lapp 2010). Sukupuolten välisiä tuloksia tarkastellessa tilanne ei kuitenkaan ollut yhtä selväjakoinen.

Selkeä enemmistö vastaajista säästää nettotuloistaan kuukausittain, tosin naisilla säästämättömyys oli hieman yleisempää kuin miehillä. Miehillä säästöön jäävät summat olivat keskimäärin isompia kuin naisilla. Yllättävää oli, että naisten keskuudessa minäpystyvyyden yhteydellä säästämisasteeseen ei ollut tilastollista merkitsevyyttä. Saamieni tulosten mukaan ei siis voida päätellä, että minäpystyvyys olisi yhteydessä siihen, säästävätkö naiset ollenkaan tai kuinka paljon he säästävät. Tulokset olivat linjassa aiemman tutkimuksen kanssa vain miesten osalta, sillä miehillä vahva minäpystyvyys ennusti suurempaa säästöön jäävän rahamäärän osuutta tuloista.

Edelleen suurin osa vastaajista kertoi asettavansa itselleen taloudellisia tavoitteita, joita he pyrkivät saavuttamaan. Naisten kohdalla minäpystyvyys oli löyhästi yhteydessä taloudellisten tavoitteiden asettamiseen, kun taas miehillä minäpystyvyyden yhteys oli selkeämpi. Vahvaksi minäpystyvyyden kokeneet miehet olivat kaksi kertaa todennäköisemmin sitä mieltä, että esitetty väite taloudellisten tavoitteiden asettamisesta piti heidän kohdallaan täysin paikkansa, kuin heikoksi minäpystyvyyden arvioineet miehet.

Luotettavuus on yksi hyvän tutkimuksen kriteereistä. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan mitata esimerkiksi tarkastelemalla otoksen edustavuutta ja vastausprosenttia. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan mitata myös pohtimalla tutkimuksessa käytettyjen muuttujien vastaavuutta tutkimuskysymyksiin. (Heikkilä 2014.) Arvioin, että tutkielmassani luotettavuus on hyvällä tasolla. Otokseen valikoitui 1477 havaintoa. Aineisto on painotettu asuinpaikan, sosioekonomisen aseman ja iän mukaan siten, että se vastaa väestöä keskimäärin. Toisaalta aineiston vastausprosentti ei ole tiedossa. Aineistosta kuitenkin löytyi muuttujat, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiini eli ne mittaavat sitä, mitä oli tarkoituskin. Lisäksi ristiintaulukointien tuloksia tulkittiin χ^2 -testillä, joista selvisi tuloksien tilastollinen merkitsevyys.

Tutkimukseni tarkoituksena oli kartoittaa olemassa olevaa tilannetta sekä yrittää selvittää minäpystyyden yhteyttä säästämisasteeseen sekä taloudellisten tavoitteiden asettamiseen ja niihin pyrkimiseen. Olen tietoinen siitä, että tuloksista ei kuitenkaan voida suoraan päätellä syy-seuraussuhdetta. Valitsemani tutkimusmenetelmä mahdollisti kuitenkin karkeiden suuntaviivojen muodostamisen tarkastelemastani yhteiskunnallisesta ilmiöstä.

Tutkimukseni tulosten perusteella voidaan tiivistää, että minäpystyvyydellä on yhteys säästämisasteeseen ja taloudellisten tavoitteiden asettamiseen henkilökohtaisen talouden hallinnassa, erityisesti miesten keskuudessa. Erityisen poikkeava tulos oli se, ettei naisten minäpystyvyydellä ollut joko ollenkaan tai sitten sillä oli vain heikko yhteys talouden hallintaan. Koska tulos eroaa aiemmasta tutkimuksesta, tässä kohtaa olisi syytä pohtia, olisiko tulos voinut olla erilainen, mikäli olisin valinnut talouden hallintaa koskevia muuttujia lisää tai ne olisivat olleet kokonaan erit. Mieleeni heräsi myös kysymys siitä, voisiko naisten talouden hallintaan vaikuttaa minäpystyvyyttä enemmän esimerkiksi tulot, koulutus tai tietämys.

Koska tutkimuksestani voidaan havaita tiettyjä yhteyksiä, minäpystyvyyteen ja talouden hallintaan keskittyvää tutkimusta on tärkeää tehdä myös jatkossa. Tutkimuksen tärkeyttä perustelee myös aiemmista tutkimuksista tehdyt löydökset minäpystyvyyden ja talouden hallinnan välillä. Olisi mielenkiintoista ja perusteltua pohtia muun muassa sitä, voiko kyseinen ilmiö aiheuttaa yhteiskunnallisia eroja tai eriarvoisuutta, ja mitkä olisivat niiden mahdolliset seuraukset.

Aihetta voisi jatkossa lähestyä tarkastelemalla sitä, mitkä tekijät vaikuttavat taloudellisen minäpystyvyyden kokemuksien muotoutumiseen. Hyvä tutkimuskysymys voisi olla, miten

perhetausta vaikuttaa yksilön taloudelliseen minäpystyvyyteen. Voisiko kärjistetysti ajateltuna olla niin, että pienituloisesta ja matalasti koulutetusta perheestä tulevan minäpystyvyys talouden hoitamisen suhteen eroaa hyvätuloisen ja korkeasti koulutetun perheestä tulevan uskosta omiin taloudellisiin kykyihinsä? Koska minäpystyvyys muovautuu kokemusten perusteella, olisi mielenkiintoista tutkia, voiko yksilö jäädä ikään kuin loukkuun, jossa negatiiviset kokemukset ruokkivat heikkoa minäpystyvyyttä ja heikko minäpystyvyys edelleen huonoja taloudellisia valintoja, aiheuttaen yhä suurempaa eriarvoisuutta erilaisista taustoista tulevien välille.

Toinen tutkimuksen aihe voisi olla se, miten ja kenen toimesta minäpystyvyyttä voidaan vahvistaa. Tämä jatkotutkimusaihe nousee esiin niistä tekijöistä, jotka motivoivat minua tutkimaan minäpystyvyyttä talouden hallinnassa. Koska minäpystyvyydellä on huomattu olevan yhteys talouden hallintaan, sen merkitys tulisi ottaa huomioon sellaisissa kehittämistoimissa, joiden tavoitteena on parantaa yksilöiden ja kotitalouksien talouden hallintaa. Olisi hyvä pohtia, voisiko minäpystyvyyttä vahvistaa vaikkapa jo peruskoulussa talousopetuksen yhteydessä.

Lähteet

Atkinson, Adele & McKay, Stephen & Kempson, Elaine & Collard, Sharon (2006) Levels of Financial Capability in the UK: Results of a baseline survey. UK: Financial Services Authority. http://www.pfrc.bris.ac.uk/publications/Reports/Fincap_baseline_results_06.pdf Viitattu 19.1.2021.

Bandura, Albert (1977) Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review* 84, 191-215.

Bandura, Albert (toim.) (1995) Self-efficacy in changing societies. New York: Cambridge University Press.

Bandura, Albert (2002) Sosiaalis-kognitiivinen teoria. Teoksessa Ross Vasta (toim.) Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä. Kuopio: Kustannusosakeyhtiö Puijo, 13-82.

Brüggen, Elisabeth C. & Hogreve, Jens & Holmlund, Maria & Kabadayi, Sertan & Löfgren, Martin (2017) Financial well-being: A conceptualization and research agenda. *Journal of Business Research* 79, 228-237.

Bucher-Koenen, Tabea & Alessie, Rob & Lusardi, Annamaria & van Rooj, Maarten (2016) Women, confidence, and financial literacy.

Farrell, Lisa & Fry, Tim R. L. & Risse, Leonora (2016) The significance of financial self-efficacy in explaining women's personal finance behaviour. *Journal of Economic Psychology* 54, 85-99.

Heikkilä, Tarja (2014) Kvantitatiivinen tutkimus. Edita Publishing Oy.

Kalmi, Panu & Ruuskanen, Olli-Pekka (2019) Suomalaisten taloudellinen tietämys 2014 [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 1.0 (2019-08-02). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:TFSD3271> Viitattu 31.1.2021.

Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja (2021). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/index.html> Viitattu 16.2.2021.

Lapp, William M. (2010) The Missing Link: Financial Self-Efficacy's Critical Role in Financial Capability. EARN Research Institute.

Lim, Hanna & Heckman, Stuart J. & Letkiewicz, Jodi C. & Montalto, Catherine P. (2014) Financial Stress, Self-Efficacy, and Financial Help-Seeking Behavior of College Students. *Journal of Financial Counseling and Planning* 25:2, 148-160.

Meilstrup, Charlotte & Holstein, Bjorn E. & Nielsen, Line & Due, Pernille & Koushede, Vibeke (2019) Self-efficacy and social competence reduce socioeconomic inequality in emotional symptoms among schoolchildren. *The European Journal of Public Health* 30:1, 80–85.

Multon, Karen. D. & Brown, Steven D. & Lent, Robert W. (1991) Relation of self-efficacy beliefs to academic outcomes: A meta-analytic investigation. *Journal of Counseling Psychology* 38:1, 30–38.

Osuuspankki (2019) Rahapuhetta. Tutkimus suomalaisten suhtautumisesta oman talouden hallintaan. <https://www.op.fi/documents/20556/31515214/Rahapuhetta+-+tutkimus+suomalaisten+suhtautumisesta+oman+talouden+hallintaan/c521aa71-a443-f2e3-1b76-4cc4837e74ee> Viitattu 19.1.2021.

Peura-Kapanen, Liisa & Lehtinen, Anna-Riitta (2011) Nuorten taloudellinen osaaminen: määrittelyä, toimijoita, materiaaleja. Kuluttajatutkimuskeskus, julkaisuja 3.

Peura-Kapanen, Liisa & Raijas, Anu (2009) Kuluttajien taloudellinen osaaminen 2000-luvulla. Keskustelualoitteita 38. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152377/Kuluttajien_taloudellinen_osaaminen_2000-luvulla.pdf?sequence=1 Viitattu 19.1.2021.

Raijas, Anu & Kalmi, Panu & Ranta, Mette & Ruuskanen, Olli-Pekka (2020). Suomalaisten talousosaaminen – Analyysi 2000-luvulla tehtyjen tutkimusten ja selvitysten perusteella. Helsinki: Suomen Pankki. <https://helda.helsinki.fi/bof/bitstream/handle/123456789/16991/A119.pdf?sequence=1> Viitattu 17.1.2021.

Shim, Soyeon & Barber, L. Barber & Card, Noel A. & Xiao, Jing Jian & Serido, Joyce (2009) Financial socialization of first-year college students: The roles of parents, work, and education. *Journal of Youth and Adolescence* 39:12, 1457-1470.

Vilka, Hanna (2007) Tutki ja mittaa: Määrällisen tutkimuksen perusteet. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98723/Tutki-ja-mittaa_2007.pdf?sequence=1&isAllowed=y Viitattu 13.4.2021.

Vosloo, Wilmie & Fouché, Jaco & Barnard, Jaco (2014) The relationship between financial efficacy, satisfaction with remuneration and personal financial well-being. *International Business & Economics Research Journal* 13:6, 1455-1470

Wuepper, David & Lybbert, Travis (2017) Perceived Self-Efficacy, Poverty and Economic Development.

Yhteiskuntatieteellinen tietokirasto (2020) Aineistojen yleiset käyttöehdot. <https://services.fsd.uta.fi/docs/terms-of-use?lang=fi>. Viitattu 31.1.2021.